

Teci Aböör Deu: Amul ku pialguəpdu

Lek de bai

Amul e buk ye cil ne tim kəth kane wər ke lai kəth. Amul e cil ne ɣän lo tiop kuci ke ye piöric; ye erət com ne pəŋ yene yic puək. Teci yom bian de amul biok ku long tede tiop ɣör keyen a ber cil keye amul də.

Dhəl pieth yin amul gel be ciə cil ɣondu e be ci ye tiop ku ye piöric.

Ye amul yeke yinde?

Amul aci rət ye dac nyic. Yene aleu be to ci man de buŋ de buya, guot de cit abac. Cit juic ke amul gak aye cin col, cin maŋok ka cin ɣer. Amul aleu be ya cin gakic, aleu be ya mabuoi, makec ka mathiaŋ.

Yeŋo yi amul lui kəc?

Amul ekəc thiek wum, yin kəc ɣəl, ci raan cək wəi apieth ku cək adhima ku akuək cəkdit areetic.kəc niop gup, raan nəŋ akuək, ku adhima ka tuany de ɣəyoi yic aye amul ke dac dəm bec.

Ba amul gel be ci cil

E pieth ba amul nyai ne toŋ e tiŋ yin yen ka ca n̄ör neke ka cen ke cil ne ke kəth riok. Na cil areeticəka riok tedit.

Na ca amul tiŋ ke cil ke them ba nyic ye aluoi de piu ben teno. ɣan ke ɣot yi amul kedac cil thin aye yi:

- Malbək, amam ku tede wək alath neke yike tiop ku yi mathurai ke piu duet.
- ɣan ke tɔu ku agukic ci alir ke ye lo thin.
- Panykəu ka awer nyin yin atuoi de bian ɣör ke jak ku bə alir lir biyic.
- Panykəu ku ɣot nom kene nyic kum apieth ka ye piu ke deŋ kuer thin.

Ye atuoi, ku alir cək cath ago amul gel ne cil. Dhəl pieth abac ɣot thok ku awer ya liep ago alir ya ben thin. Ye marou cək lui te to en ago aleth ya mist biyic.

Be Lui de piu rət juak

Lui e be tiop de piu rət jat nhial ne pany de tup ka pany ajer kəu. Na cin alir ye lo ne ɣot cək ka to lui ne ɣot cək keye aleu be pany riok.

Lui de ɣot cək aleu be gel te wel e ɣok cək ne tiop leu be lui jök ka teu ka ye lui gel ne pany kəu. Ye tul ke alir ne pany thar cək lau nyin. Atet de yieŋ de ɣöt aleu be yin lek dhol binke lui nyai.

Ka leu bake loi

- Loi mathurai ke piu ci ku Ƴan ke Ƴot ci riak.
- Ye marou ke alir liep te wek yin kane malbækic te ther yin ka lui makena wek apɛc ku ye adhëer liep nyin ago Ƴot ya piöric.
- Ye Mathura ke alir de makena de wek alath wêlthok biyic.
- Ye makena de kuoth de Ƴotic yiën nomilie cɔl 'HEPA filter'.¹
- Ye amul ci cil ne panykɔu dɔc wak wei.

Na kɔr leu de nyiei amul ne panykɔu ke yin kuen athoor de lek amul cɔl: Nyiei Amul Bai (*Removing mould at home*) to ne wethai ne Luoi Akim (Health) nyin ne: www.health.vic.gov.au

Ƴen jur Ƴon nɔŋ pany kɔu amul. Ye teno ban kuɔny yok thin?

Na ci amul cil Ƴot, keye anɔŋ keci dhil riak ne Ƴot guɔp ku yen aleu be yic risɛr ne luoi. Raan de Ƴon abe ka ci riak ne Ƴotic dhil loi ago amul nyai, ku yen eya e luoi de raan jur bai be awer ya liep nyin ago Ƴot ya piöric, be amul ci cil ne thæɛk ke deŋ.

Ran juɔr aleu be akutnom de kɔc juɛr ne Victoria yuɔp (Tenants Union of Victoria) ago yin yiën lekdit ne telepun namba (03) 9416 2577.

Ba paandis cɔk caaric lan nɔŋ en yic amul?

Amul acie muɔny, aye ca guɔ tiŋ ne panykɔu, acin ke leu bi raan rɔt nuan be them ne Ƴotic. Na ca amul tiŋ ne panykɔu ku kuc dhel bi yen thin (tecen rɔt yin thian ne Ƴaric kane Ƴotnom), te cin en them ba amul nyai ku ye dhiac ke bɔ, ke them ba atet ci pioc ne luoi wathaka ka kɔc ye nyin tiit ne luoi de pialguɔp ku lɔtueŋ de piny. Ke kɔc aleu bi yin kuɔny te riop yin ke ne weu diak.

Cil amul teci aböör thok

Abor, lui de piu ku piu aleu bi amul cɔk cil Ƴot, ku yen aleu be tuɛny tuɛny gɔl tenɔŋ kɔc ke paandu. Te dhuk yin bai, ken yin tiit e nyin amul ci cil ka ŋuany de. Amul aleu be cil Ƴot teci piu ke abor cuɔu Ƴot ne nin kerou.

Dhel pieth leu bin amul gel Ƴot e ba piu dac thiɛi wei Ƴot kucɔk Ƴot piöric (ke thæɛk kerou). Keyin Ƴondu guɔ weic biyic, apieth ba nyic lan adɛ kecie raan yene lui te tiop, ka teci amul cil thin.

Raan citke kɔc ci pieth be tɔ te len Ƴöt wiëic wei teci abor thok ka loi Ƴan ke Ƴot ci abor ke riok:

- Mith kor (mɛnh ye run 12 dhuk piny, mith piɛcke dhieth)
- Diar liac
- Kɔc ci dhiɔp ye run 65 leer nhial
- Kɔ nɔŋ tuɛny tuɛny cike cɔk niop guɔp cit man de raan nɔŋ akuɔk, adhima ka tuany de goyöök.

Loom ci man adɛ ke Ƴötdu ci amul cil thin:

- Teci bor ne nin ke rou

¹ Nomilie de HEPA (high efficiency particulate air) yen e nomilie kor nyin areetic kuyen e athethor thii ci makena de wei piny keye leu ne dom dom ku nyiei keek Ƴot.

- Ku yin ye amul tiŋ ke ci cil areetic awer man theer yon ken abor kon ben
- Te yin mer de piu tiŋ ne pany kou ku yot anohic anuac

Na ci amul piny rum areetic, keyen aleu be raan wec yotic yien tuany. Pieth ba koc cike pioc ne wec de yotic lui ago nyai yondu.

Ye Akutnom de acut kon thiec keyin ken kaci abor ka amul ke riok guo cuat wei.

Yekako ba ke cieŋ a guo rot gel te lar yen yon ci bor kuci amul cil thin?

Te leer yin bai ba kaku lo loom, ka lo cath ka lo yot wecic biyic ne theek diak abac keyin ceŋ kekake:

- Ceŋ wer murkup, gelop ke lithik ka cike loi ne del.
- Apieth ba wer ye piu gel wei ne yin cok tau kucike loi cok ne lithik
- Acie tha eben yene yi raan kuom de wum tau, yen aleu ba jal tau te ye amul yin dac dom bec.

Weec wei ka nyiei amul:

Na ca tak ba amul lo wec wei yondu keyin liep adheer ago yot pioric ku ceŋ alath ke gel de rot cit man kuom de nom, mander ken yin, gelop kecin, aberol, murkup ke cok ku kuom de wum col P1 ka P2 (kekake kedhie aye yoc ne duken kekake yiekic).

Na kor leu de nyiei amul ne panykou ke yin kuen athoor de lek amul col: Nyiei Amul Bai (*Removing mould at home*) to ne wethai ne Luo Akim (Health) nyin ne: www.health.vic.gov.au

Dhol binke amul gel yondu tecoi abor deu

1. Duone piu col ye cou ne yon thar ka nyai lui de piu.
2. Nyai apoc lo luak kedhie ci abor ke riok cit mande werek to ne yot kou, karaton de pany, thijajai, apoc ken in lo duac, kurthiik, kake mith ke pol, alath kujol ya guot de ke tip eben ci leu be koor akolic be riel.
3. Nyai ka ci amul ke cil neke koth kedhie.
4. Lare kaci abor ke riok biyic kedhie, ku tou ke te pieth kucinic lui, tacit man garany de arabiya agut theek bene koc kea cut ke ben bike be caar.
5. Wec yan ci amul ke riok kedhie ku muoi ke yic ne wal, yan cit mande panykou, yotic piny, malbak de thar, amam ku tede wek alath.
6. Cok yot pioric, liep aweer ka kothic ne makena (yin leu ba marou liep ka lui makena ye alir tiop mist biyic).

Ba yot cok pioric tecu abor thok

Te dhuk yin bai tecu abor thok, keyin liep aweer ku thiik ago yot pioric. Tecen karaba jal tau cok, keyin liep marou, ku makenai ye alir tiop mist biyic ago yotic riel.

Duone makepa-yawa ka atuoc liep, apieth be kan caar lan ken en riak, ku cinic acol leu be tuany gol. Apieth beke kan caar ne raan ci pioc nyic luoiden.

Lekdit

- Na ci lei yin yien ror kaci yin kac ne kom, keyin thiec diktordu.
- Na kor lek ka kuony ke yin yuope akutnom ye nyin tiit ne lbuen de piny tenon kanthil de bailon cŋ

E gar de Akuma de Victoria, 1 Treasury Place, Melbourne.

© wilaya de Victoria, Akutnom de Pjalguop ku Lotuer de Koc (Department of Health), Peirou 2021.